

OČINSKA DIMENZIJA TEOLOGIJE PATERNAL DIMENSION OF THEOLOGY

Na svetkovinu Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije Sveti je Otac, papa Franjo, proglasio Godinu svetoga Josipa u povodu 150. obljetnice proglašenja svetog Josipa zaštitnikom sveopće Crkve. Apostolskim pismom *Patris corde* Sveti Otac dodatno je htio istaknuti očinski lik sv. Josipa, podsjećajući cijelu Crkvu da je Josip Pravedni iz Nazareta na tih način izvršio značajno poslanje u životu utjelovljenoga Sina Božjega. Upravo zato je ovom dokumentu i dao naslov *Očinskim srcem (Patris corde)*, jer je trebalo istaknuti da je Josip ljubio Isusa iskrenom i istinskom očinskom ljubavlju, bez obzira što mu nije bio otac, već poočim: "Očinskim srcem: tako je Josip volio Isusa, kojega sva četiri Evanđelja nazivaju ‚sinom Josipovim’."

Nakon što je ukratko prošao tijek povijesti spasenja ističući Josipovu ulogu u događajima vezanim uz Isusov život, napose rođenje i djetinjstvo, papa Franjo neće propustiti istaknuti i važnost koju sveti Josip ima u učiteljstvu Crkve: "Nakon Marije, Majke Božje, nijedan svetac se toliko ne spominje u papinskom Učiteljstvu kao Josip, njezin muž. Moji prethodnici produbili su poruku sadržanu u nekoliko podataka koje su donijela Evanđelja kako bi dodatno istaknuli njegovu središnju ulogu u povijesti spasenja. Blaženi papa Pio IX. proglasio ga je ‚zaštitnikom Katoličke Crkve’. Časni papa Pio XII. predstavio ga je kao ‚zaštitnika radnika’, a sveti Ivan Pavao II. kao ‚čuvara Otkupiteljevog’. Narod ga pak zaziva kao ‚zaštitnika sretne smrti’." Posebna nakana pape Franje bila je dati osobni doprinos razumijevanju lika sv. Josipa kao jednostavne osobe s kojom se mogu mnogi poistovjetiti i u kojoj mogu pronaći svoj uzor i ideal, ne želeći da se previdi uloga tolikih neznanih i malih ljudi u životu pojedinaca i cijeloga društva, što je posebno došlo do izražaja u vrijeme pandemije koronavirusa. Svima njima htio je odati priznanje, ali i pružiti primjer svetog Josipa koji je na sličan način djelovao u tišini i skrovitosti: "Svatko može u svetom Josipu – čovjeku koji prolazi nezapaženo, čovjeku svakodnevnog, diskretne i skrovite prisutnosti, pronaći zagovornika, oslonac i vodiča u vrijeme poteškoća. Sveti Josip nas podsjeća da svi oni koji djeluju u skrovitosti ili u sjeni imaju neusporedivu ulogu u povijesti spasenja. Svima njima ide riječ priznanja i zahvalnosti."

No ovo nas nuka upitati se: Može li Josip značiti teolozima i teologiji našega vremena to što je značio tijekom povijesti kršćanstva mnogim svecima i sveticama, papama i crkvenom učiteljstvu? Može li Josip postati model teologa, kao što je postao uzor i poticaj tolikim običnim vjernicima u njihovu odnosu prema Bogu? Može li danas Josip biti pred očima teologa ono što je bio u kršćanskoj starini pred

očima velikih umova kršćanstva? Može li i danas biti uzor i nadahnuće teozolozima kao što je nekad bio velikanima poput sv. Ivana Zlatoustog, sv. Jeronima, sv. Augustina i tolikih drugih otaca i teologa?

U školi Očevoj poput Josipa

Ako je odgovor pozitivan, onda valja postaviti i novo pitanje: na koji način Josip može biti poticaj i primjer teologiji? Što bi teologija danas trebala napraviti da bi bila znanost koja je od Josipa dodatno naučila što joj je činiti i kako bi odgovorila na izazove današnjega svijeta? Teologija je, naime, u našem suvremenom svijetu i vremenu, u mnogim stvarima nesigurna, obezglavljena, proturječna, pogotovo u stvarima čudoređa i crkvene discipline, gdje postoje tolike razlike i u važnim stvarima, ovisno o kraju i podneblju. Može ju se usporediti sa sinovima patrijarha Jakova – Izraela, koji naizgled poštuju i slušaju svoga oca, ali mu se u skrovitosti svoga srca opiru i osporavaju njegovu ljubav prema najmlađemu – Josipu. Ne provode njegovu, već svoju volju, a opet ne želeći da otac sazna istinu o njima i stanju njihovih srca. Nakon što su eliminirali onoga kojeg su smatrali konkurentom, postali su žrtve svojeglavosti i neposluha. No kako ih je nestašica prisilila da siđu u Egipat, neće ni znati da će ispuniti očeve snove i pokoriti se upravo onome kojeg su htjeli ukloniti iz svoje sredine. I danas kao da vlada nestašica božanske plodnosti u teologiji i nedostatno vršenje Božjega plana i poštivanja njegove očinske volje. U mnogim situacijama teologija kao disciplina funkcionira isključivo na razini razumskih promišljanja, ali ne podvrgava se baš uvijek Božjim promišljanjima, objavi i nadahnuću. Mnogi se teolozi više oslanjaju na ljudska promišljanja, sposobnosti i dosege nego što se oslanjaju na svjetlo Božje objave i istine, koja je jedina sposobna nepogrešivo voditi teološka promišljanja. Mnogima nedostaje poniznosti i pokornosti Božjem spasenjskom planu, što je bila velika Josipova vrlina.

Doista, kao da su teolozi izgubili svijest koju je Josip posjedovao vrlo jasno, a to je da im je ponizno služiti Očevu naumu, umjesto da se služe teologijom da izgrade akademsku karijeru i priskrbe sebi bezbrižan život. Počesto se ni oko važnih stvari ne pronalazi teološki konsenzus i nema jedinstva ni oko bitnih sadržaja kršćanskoga morala, kao ni oko pojedinih pastoralno-disciplinskih rješenja koja nisu od usputne važnosti u Crkvi. Kao da je teologija postala samostalna disciplina koja se udaljila od svoga izvora, te više ne poznaje iskonski Očev naum spasenja, a još manje se osjeća pozvanom služiti mu. Kao da u naše vrijeme postaje sama sebi svrhom, umjesto da služi onoj svrsi koju joj je dao izvor svake mudrosti i znanja, istine i promišljanja.

Zato i za teologe vrijedi isti poziv na koji podsjeća i papa Franjo da se ticao ne samo starozavjetnoga Josipa, već se primijenio i

na Zaručnika Djevičina: *Idite k Josipu!* Teolozi i teologija danas bi trebali ići k Josipu kako bi od njega naučili razumijevati Božji plan i vršiti njegov naum. Jer Josip je bio muž pravedan, koji je živio od razmatranja Božje riječi i njegove svete volje. A proničući naume spasenja i služeći njegovu ostvarenju u vremenu, postao je istinski teolog. Nije se zadovoljavao zakonskim rješenjima, već je živio za ostvarenje one pravednosti koja opravdava čovjeka, to jest za dolazak Božjeg Pravednika na zemlju. Stoga bi i teolozima bila nasušna potreba školovati se u Josipovoj školi, a to je škola očinstva Božjega, u kojoj će se najbolje pripremiti za zadaću koja će im biti povjerena, da skrbe nad zemaljskim potrebama utjelovljenoga Sina Božjega.

Svjedočiti poput Josipa

U tom smislu onda i teolog, poput svetog Josipa, može vršiti povjereno mu poslanje, slično onome koje je imao Josip. Ako za Josipa Papa kaže, citirajući sv. Ivana Zlatoustoga, da se je „stavio u službu cjelokupnoga plana spasenja“, onda je to bitna zadaća i teologije, da sva svoja promišljanja podredi planu spasenja, a da nipošto ne bude samo akademska disciplina poput drugih, koja se zadovoljava demagoškim bravurama ili ideološkim vratolomijama. Ako je „Bog pozvao Josipa da izravno služi Isusovoj osobi i poslanju kroz vršenje očinstva“ (usp. PC 3), onda ništa manje ne bi trebala biti odgovornost teologa, obavijajući svaku spoznaju u znanstveno ruho.

Polazeći od te spoznaje i od istine da teologija u Josipovu liku može pronaći nadahnuće, zacijelo u njemu treba pronaći poticaj da ne bude puka kazuistika, dogmatiziranje i moraliziranje, već da bude disciplina očinske nježnosti i ljubavi. Te kao što je „Isus u Josipu vidio Božju nježnost“ (usp. PC 2), tako bi se i u teologiji trebala zrcaliti ta ista Božja nježnost, koja svoje vrelo ima u trajnom poniranju u Očevu ljubav. Premda znanstvena disciplina, njezina narav je takva da nije hladna znanost, već joj je svojstveno imati širinu milosrđa i nježnosti, kako bi se s pravom moglo reći da u pravoj teologiji Isus vidi Božju nježnost koja se prelijeva na ljude. Pogotovo što ona dodatno od njega uči o Božjoj nježnosti, kao što je i Josip, razmatrajući Isusov lik, mogao dodatno spoznati dubinu Božje nježnosti iz koje je crpio snagu.

A da je Josip bio čvrst i snažan čovjek, uvjerenja je i Papa, koji u svome pismu kaže da „nije bio rezigniran, već hrabro i čvrsto proaktivan“ (usp. PC 4), a ujedno je bio i „kreativno hrabar, te je znao problem preobraziti u mogućnost“ (usp. PC 5). I teolozi bi danas trebali osjetiti istu odgovornost kao kvalificirani tumači stvarnosti i trenutka u kojem se nalazimo, spremni čitati znakove vremena i nuditi viziju života u svijetu u kojem živimo, a ne samo praviti analize i sinteze onoga što se događa oko nas. Potrebna je velika hra-

brost i čvrstoća stati u zaštitu Božje vizije života, pred svijetom koji ju uporno i sustavno guši, ali sa svom kreativnom hrabrošću koja će biti izazovna i oduševiti mnoge da pođu putem teoloških promišljanja i teoloških istina. Pravoga teologa Bog nikada ne napušta, pa ni u bezizlaznom bunaru, kao što je bio slučaj s Josipom Egipatskim.

Nadati se stoga da će ova godina posvećena svetome Josipu pomoći i teolozima da uz njegov primjer i zagovor uvijek dosljednije prihvaćaju svoje poslanje u služenju Božjem otajstvu, kao što je i Josip prihvatio istu zadaću služenja spasenjskom poslanju Sina Božjega. Teologija ima zadaću pomagati Crkvi da se odmakne od zemaljskih rješenja, kad padne u iskušenja prihvaćati ih, a da prihvati ona nebeska koja nudi sam Bog, sukladno istini da ni sinove Jakovljeve u Egiptu nije nahranio faraon, već njihov brat Josip. Poput Josipa teologija bi trebala biti disciplina koja najbolje razumije povijesni trenutak, te pomaže svojoj obitelji - Crkvi iskoristiti i zemaljska dobra da se spasi od gladi. Tako i danas teologija ima zadaću spašavati gladnu djecu Božju koja se gube i grcaju u zemaljskom obilju, napretku i standardu, a ne vide da gladne krave redovito pojedju one debele i site, pa taman da je zemlja bogata poput Egipta. Točnije, upravo je zadaća teologije postaviti se na način sv. Josipa koji spašava Sina Božjega od progona, te i sam silazi u Egipat, pri čemu se ne da zavarati egipatskim obiljem, već se u prikladnom trenutku vraća u svoju zemlju. Jer on ne crpi snagu iz egipatskog obilja, već iz Božje riječi i njegovih nadahnuća. Nešto slično bi trebala činiti i teologija, koja se ne bi smjela klanjati bogovima blagostanja i suvremenoga društva, već pomagati Crkvi u njezinu izlasku i hodu prema obećanoj zemlji.

Kao što u apostolskom pismu *Patris corde* Sveti Otac sustavno propituje Josipov život, te ga tumači u svjetlu očinstva i očinske skrbi koju gaji za Isusa, tako bi i današnja teologija trebala postaviti svjesnija i svoje očinske zadaće koju ima u krilu svete Crkve. Jer samo teologija koja crpi svoje nadahnuće iz Božje ljubavi, može biti referentna i sposobna izvršiti povjerenje joj poslanje razmatranja i naviještanja otajstva Božjeg očinstva unutar naroda Božjega. Kao što Josip čuva i štiti Isusa, tako i teologija u Crkvi treba biti živa i referentna disciplina koja hrani vjeru Crkve većom jasnoćom i sigurnošću, a time i svakoga vjernika kojemu pomaže doći do boljeg razumijevanja istina vjere. Zato je poželjeti da teolozi i teologija ne zaborave da je i njihova dužnost ljubiti Isusa očinskim srcem, kao što je činio i Josip, što postaje ključ istinskog teološkog napretka i doprinosa dobrobiti Crkve i vjere.

Ivan Bodrožić